Betänkande FiUB 6/2026 rd– RP 83/2025 rd

Finansutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av punktskattelagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av punktskattelagen (RP 83/2025 rd): Ärendet har remitterats till finansutskottet för betänkande och till grundlagsutskottet för utlåtande.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av
- grundlagsutskottet GrUU 2/2026 rd

Beredning i delegation

Ärendet har beretts i finansutskottets skattedelegation.

Sakkunniga

Delegationen har hört
- regeringsråd, enhetschef Merja Sandell, finansministeriet
- specialsakkunnig Jurkka Jämsä, justitieministeriet
- polisinspektör Juha Tuovinen, inrikesministeriet
- ledande skattesakkunnig Seija Kareinen, Skatteförvaltningen
- advokat Sebastian Kellas, Finlands Advokater.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- Åklagarmyndigheten
- Polisstyrelsen
- Tullen.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att punktskattelagen ändras. Det föreslås att det till lagen fogas en bestämmelse med stöd av vilken deklarationsuppgifter som gäller punktbeskattning och som erhållits av den skattskyldige inte får användas till utredning av, väckande av åtal för eller

utdömande av straff för andra än punktskatterelaterade brott. Fullgörandet av deklarationsskyldigheten i anknytning till punktbeskattningen kan därmed enligt förslaget inte längre leda till att en person samtidigt riskerar åtal för andra brott, såsom smuggling.

Lagen avses träda i kraft vid ingången av 2026.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utskottet tillstyrker propositionen utan ändringar.

Allmänt

Regeringen föreslår en ny 4 b § i punktskattelagen. Enligt den får deklarationsuppgifter i anknytning till punktbeskattning som lämnats av den skattskyldige inte användas till utredning av, väckande av åtal för eller utdömande av straff för andra än punktskatterelaterade brott.

Bakgrunden till ändringen är högsta domstolens prejudikat HD 2024:39, enligt vilket det inte längre ska väckas åtal för skattebedrägeri eller så återkallas åtalen för olaglig införsel av snus. Enligt prejudikatet skulle fullgörandet av den deklarationsskyldighet som föreskrivs för tobaksaccis leda till omedelbar brottsmisstanke och till att den som för in snus samtidigt anger sig själv för smugglingsbrott på grund av brott mot förbudet mot införsel av snus. På grund av skyddet mot självinkriminering kan försummelse av deklarationsskyldigheten inte längre betraktas som straffbart och importörens förfarande kan således inte tillräknas importören som skattebedrägeri.

Rätten att inte behöva vittna mot sig själv hör till garantierna för en rättvis rättegång enligt 21 § i grundlagen. Europadomstolens avgörandepraxis i fråga om självinkriminering är härledd ur Europakonventionens artikel 6.1 om garantier för en rättvis rättegång. Rätten att inte bli tvungen att vittna mot sig själv eller erkänna sig skyldig tryggas också i artikel 14.3 i internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Skyddet mot självinkriminering tryggas genom vanlig lag till exempel i 17 kap. 25 § i rättegångsbalken, vars 2 mom. föreskriver om förbud mot utnyttjande av bevis.

I sitt utlåtande (GrUU 2/2026 rd) om propositionen anser grundlagsutskottet att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Enligt grundlagsutskottets uppfattning utgör 21 § i grundlagen eller de människorättsförpliktelser som är bindande för Finland inget hinder för den föreslagna regleringen. Grundlagsutskottet noterar dock också att med beaktande av tillämplig allmän lagstiftning verkar den föreslagna regleringen å andra sidan inte vara nödvändig för att garantera skyddet mot självinkriminering.

I ljuset av propositionen verkar regleringens huvudsakliga syfte vara att det fortsatt ska vara möjligt att bedöma olaglig införsel av snus och andra punktskattepliktiga produkter också som skattebedrägeri eller grovt skattebedrägeri, står det i utlåtandet. Grundlagsutskottet anser att det hade varit motiverat att tydligare lyfta fram detta syfte i propositionen. Grundlagsutskottet menar dessutom att finansutskottet bör fästa uppmärksamhet vid prejudikat HD 2025:82, som högsta

domstolen meddelat efter det att propositionen lämnades och som kan inverka på bedömningen av behovet av den nu föreslagna regleringen.

Enligt propositionen har införsel av snus i en motsvarande situation bedömts enbart som smugglingsbrott efter högsta domstolens prejudikat HD 2024:39. Påföljden för smugglingsbrott är lindrigare än för grovt skattebedrägeri och också användningen av tvångsmedel enligt tvångsmedelslagen vid utredning av brott är då mer begränsad än till exempel vid grovt skattebedrägeri. Prejudikatet har enligt propositionen i vissa fall börjat tillämpas också på andra tobaksprodukter i en situation där importören utöver skattebedrägeri också gör sig skyldig till brott mot införselförbudet eller införselrestriktionen enligt tobakslagen. Dessutom har principen tillämpats på alkoholdrycker i situationer där importören gör sig skyldig till alkoholbrott.

Bedömning av den föreslagna regleringen

Syftet med de föreslagna bestämmelserna är att förtydliga rättsläget för att lösa det problem som upptäckts i högsta förvaltningsdomstolens prejudikat. Detta föreslås bli genomfört genom att det till lagstiftningen fogas en specialbestämmelse om förbud mot utnyttjande i syfte att trygga skyddet mot självinkriminering.

Fullgörandet av deklarationsskyldigheten i anknytning till punktbeskattningen kan därmed enligt förslaget inte längre leda till att en person samtidigt riskerar åtal för andra brott, såsom smuggling. Snus och andra i tobakslagen avsedda produkter som omfattas av förbud mot eller begränsningar av införsel ska på motsvarande sätt som för närvarande omfattas av tobaksaccis. De ska fortfarande omfattas av deklarations- och skattebetalningsskyldigheterna vid punktbeskattningen samt de administrativa och straffrättsliga påföljderna vid brott mot dessa skyldigheter. Bestämmelsen om skydd mot självinkriminering kommer enligt propositionen i praktiken att tillämpas endast i de situationer där en privatperson har lämnat en korrekt deklaration för beskattningen. Deklarationsuppgifterna får då inte utnyttjas för utredning av något annat brott som personen i fråga har begått, såsom smugglingsbrott. Men eftersom det är fråga om produkter som inte får föras in i Finland, kan det inte antas att deklarationer kommer att börja göras åtminstone i betydande omfattning.

Förslaget har ingen betydelse i de fall där en privatperson för in snus eller andra produkter som avses i tobakslagen inom de gränser som tobakslagen tillåter, står det i propositionen. Införsel som sker inom ramen för rätten till skattefri införsel ska inte heller bedömas utifrån rekvisitet för skattebedrägeri.

Beskattningen av snus och andra punktskattepliktiga produkter, med tillhörande deklarationsskyldighet, liksom de föreskrivna begränsningarna bedöms i propositionen fortfarande motiverade, och det finns inga samhälleliga grunder för att minska påföljderna för försummelse av dessa skäl. Om snus inte beskattas, gynnas den produkten ekonomiskt jämfört med lagliga och beskattade tobaksprodukter. På grund av den höga tobaksaccisen i Finland är den ekonomiska vinningen av olaglig införsel betydande. Att i ett konkurrensläge göra skillnad mellan lagliga och olagliga handlingar är också i strid med principen om neutralitet i beskattningen. Propositionen lyfter också fram att syftet utöver att förtydliga rättsläget är att göra det möjligt att kriminalisera i synnerhet yrkesmässig införsel av snus och införa effektiva metoder

för utredning av brott. När de tillgängliga tvångsmedlen minskar försämras också tillgången till den information som behövs för beskattningen och därmed verkställandet av beskattningen.

Vid utskottets sakkunnigutfrågning välkomnade många åtgärderna för att förtydliga rättsläget, även om det också påpekades att regleringsmodellen är svårbegriplig och kan leda till oförutsedda problem. Det anses också nödvändigt att följa konsekvenserna av den föreslagna regleringen. Dessutom har det föreslagits att bestämmelserna om olaglig införsel i framtiden bör ses över som en större helhet.

Sammantaget sett anser utskottet att de föreslagna ändringarna behövs och fyller sitt syfte. Utskottet håller dock med de sakkunniga om att den föreslagna regleringsmodellen är mycket svårbegriplig. Utskottet anser det viktigt att ge akt på hur importörerna ändrar sina förfaranden och vilka effekter propositionen har på möjligheterna att utreda brott. Utskottet konstaterar också att syftet med propositionen är att bidra till att lösa problemet med olaglig införsel, särskilt olaglig införsel av snus, som dock också är förknippad med andra frågor, såsom straffrättsliga frågor och tvångsmedel. Utskottet framhåller därför att bestämmelserna om olaglig införsel bör ses över i sin helhet, inklusive möjligheten att i strafflagen föreskriva om en grov gärningsform av smuggling med tanke på de situationer där betydande mängder har förts in eller det är fråga om exempelvis organiserad brottslighet.

Utskottet konstaterar också som sin uppfattning att högsta domstolens prejudikat HD 2025:82, som meddelades efter det att propositionen lämnades, inte ger anledning att ompröva propositionen. Beslutet klargjorde rättsläget efter högsta domstolens tidigare prejudikat HD 2024:39, men endast i fråga om Skatteförvaltningens skadeståndsyrkande.

Sakkunniga har lyft fram uttrycket privatperson i den föreslagna lagändringen och dess förhållande till privatpersoner som handlar på en juridisk persons vägnar. Utskottet har erfarit att den föreslagna bestämmelsen hänför sig till skyddet för fysiska personer att fullgöra sin deklarationsskyldighet enligt skattelagstiftningen utan risk för att de vid fullgörandet av sin skyldigheten riskerar åtal för något annat brott. Det är fråga om en situation där den skattskyldige är en privatperson, inte en juridisk person. När en privatperson lämnar in en skattedeklaration för en juridisk persons räkning är den skattskyldige en juridisk person och den föreslagna bestämmelsen är då enligt ordalydelsen inte tillämplig. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är att förtydliga rättsläget i de fall som motsvarar högsta domstolens prejudikat och att begränsa det till situationer där en fysisk person lagstridigt för med sig punktskattepliktiga produkter in i landet.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Finansutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 83/2025 rd utan ändringar.

Helsingfors 24.3.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Markus Lohi cent
medlem Otto Andersson sv
medlem Markku Eestilä saml
medlem Janne Heikkinen saml
medlem Timo Heinonen saml
medlem Jari Koskela saf
medlem Suna Kymäläinen sd
medlem Mika Lintilä cent
medlem Minna Reijonen saf
medlem Joona Räsänen sd
medlem Hanna Sarkkinen vänst
medlem Sari Sarkomaa saml
medlem Sami Savio saf
medlem Ville Valkonen saml
medlem Pia Viitanen sd
ersättare Janne Jukkola saml
ersättare Riitta Kaarisalo sd
ersättare Mikko Lundén saf
ersättare Lauri Lyly sd
ersättare Krista Mikkonen gröna.

Sekreterare var

utskottsråd Tarja Järvinen.